

زندگی در قرن بیست و یکم وضعیت بهداشت در سالهای ۱۹۵۵، ۱۹۹۵ و ۲۰۲۵ میلادی

برگزیده ای از گزارش سازمان جهانی بهداشت
تهیه و تنظیم: دکتر علی اکبر سیاری^۱، دکتر آسایی^۲

اخیراً مجموعه ای از دفتر سازمان جهانی بهداشت در جمهوری اسلامی ایران دریافت شد که نشانگر وضعیت سلامت مردم جهان در سه دهه اخیر و ۲۷ سال آینده است. بی تردید وضعیت سلامت در کشور جمهوری اسلامی ایران نیز تابع روند ذکر شده در این مجموعه است، گزارش مورد نظر چشم اندازی است از وضعیت آینده سلامت جامعه تا یا در نظر گرفتن نکات مهم و اساسی مندرج در آن سیاست گزاران، برنامه ریزان، مدیران، ارائه دهندگان خدمات بهداشتی و از همه مهمتر مردم با واقعیات آینده آشنا شوند و از سوی دیگر ساختار نظام ارائه خدمات بهداشتی و درمان، امکانات و منابع مورد نیاز نیز با توجه به مشکلات فوق تنظیم و مهیا شود. مسلماً دستیابی به هدف حفظ و ارتقاء سلامت جامعه، جلب مشارکت مردم و ایجاد هماهنگی بین بخشی را طلبیده و همکاری بیشتر و فعال سایر بخشهای توسعه در دستیابی به هدف بهبود وضعیت سلامت جامعه امری اجتناب ناپذیر می باشد.

سلامت کودکان

- کاهش مرگ و میر کودکان زیر پنج سال در چند دهه اخیر چشمگیر بوده است. بطوری که در سال ۱۹۹۷ تعداد مرگ این گروه سنی ۱۰ میلیون نفر تخمین زده می شود. این شاخص در سال ۱۹۹۵ معادل ۲۱ میلیون نفر بوده است.
 - در سال ۱۹۵۵ میزان مرگ کودکان زیر یکسال ۱۴۸ در هزار تولد زنده بود که در سال ۱۹۹۵ به ۵۹ در هزار تولد زنده رسیده است. پیش بینی می شود این میزان در سال ۲۰۲۵ به ۲۹ هزار تولد زنده کاهش یابد.
 - در سال ۲۰۲۵ هنوز شاهد مرگ ۵ میلیون کودک زیر ۵ سال می باشیم که ۹۷ درصد آنها در کشورهای در حال توسعه اتفاق می افتد، دلایل اکثر این مرگ بیماریهای نظیر پنومونی (ذات الریه)، اسهال و سوء تغذیه خواهد بود.
 - کماکان شاهد تولد ۲۴ میلیون نوزاد هستیم که وزن کمتر از ۲۵۰۰ گرم هنگام تولد دارند (کم وزنی هنگام تولد LBW). اغلب آنها در سال اول جان خود را از دست می دهند و آن دسته که زنده می مانند مبتلا به انواع و اقسام بیماریها در کودکی و جوانی خواهند بود.
 - در سال ۱۹۹۵، ۲۷ درصد از کودکان زیر پنجسال (۱۶۸ میلیون نفر) وزن مناسب سن را نداشتند. خطر مرگ در این گروه که مبتلا به سوء تغذیه شدید می باشند ۵ بار بیش از کودکانی است که وزن مناسب سن دارند.
- در حال حاضر سوء تغذیه دلیل عمده ۵۰ درصد از مرگهای زیر پنجسال را تشکیل می دهد.
- با انجام ایمنسازی بموقع می توان حداقل مانع از مرگ ۲ میلیون کودک زیر پنجسال شد و این در حالی است که سایر مرگ های این گروه نیز قابل پیشگیری است.

سلامت کودکان و نوجوانان

یکی از مخاطرات عمده کودکان و نوجوانان در قرن بیستم ایدز و HIV می باشد. در سال ۱۹۹۷ قریب به ۵۹۰ هزار کودک زیر ۱۵ سال به HIV مبتلا هستند. این مشکل در پنجاه سال آینده یکی از عمده ترین

بیماریهای قلبی و سکتته های مغزی روبرو بودیم در حالی که مرگ به دلیل سرطانها افزایش یافته است.

- در سال ۱۹۹۷ تعداد ۱/۸ میلیون نفر بالغ به دلیل ابتلاء به AIDS جان دادند و در سالهای آینده قربانیان ایدز (پدیده شوم قرن) افزایش خواهد یافت.

- مبتلایان به دیابت در سال ۲۰۲۵ به دو برابر آنچه در سال ۱۹۹۷ وجود دارد خواهد رسید (از ۱۴۳ میلیون نفر به ۳۰۰ میلیون نفر).

- سرطان در جهان کماکان یکی از دلایل عمده مرگ خواهد بود. فقط یک سوم سرطانها با تشخیص بموقع و درمان مناسب قابل مهار است.

در سال ۲۰۲۵ خطر سرطان در کشورهای در حال توسعه ادامه خواهد داشت و در کشورهای صنعتی نیز ثابت و یا کاهش خواهد یافت.

به دلیل مصرف سیگار و مصرف غذاهای غیر بهداشتی موارد ابتلاء به سرطان ریه و روده افزایش خواهد یافت. مرگ زنان به دلیل سرطان ریه در کشورهای صنعتی افزایش خواهد یافت ولی سرطان معده به دلیل بهبود کیفیت مواد غذایی، تغییر فرهنگ مواد غذایی و کاهش احتمال ابتلاء به عفونت کاهش می یابد.

پیش بینی می شود سرطان دهانه رحم در کشورهای صنعتی به دلیل اجرای برنامه های همگام با بهبود وضعیت اقتصادی در اینگونه جوامع، بیماریهای غیرواگیر شیوع بیشتری خواهد یافت. دلیل عمده این تغییر، حاکم شدن روش زندگی غربی و همراه بودن آن با عوامل خطر چون مصرف دخانیات، مصرف غذاهای چرب، چاقی و کاهش تحرک و ورزش می باشد.

جدول شماره ۳- تفکیک مرگ در گروه های سنی مختلف

شاخص	سال	۱۹۵۵	۱۹۹۵	۲۰۲۵
درصد مرگ زیر پنج سال به کل مرگ ها	٪۴۰	٪۲۱	٪۸	
درصد مرگ ۵ تا ۱۹ سال به کل مرگ ها	٪۱۰	٪۷	٪۳	
درصد مرگ ۲۰ تا ۶۴ سال به کل مرگ ها	٪۲۸	٪۲۹	٪۲۷	
درصد مرگ بالای ۶۵ سال به کل مرگ ها	٪۲۱	٪۲۳	٪۳۳	

جدول شماره ۱- شاخص جمعیتی

شاخص	سال	۱۹۵۵	۱۹۹۵	۲۰۲۵
جمعیت	۲/۸ میلیارد	۵/۸ میلیارد	۸ میلیارد (سالانه ۸۰ میلیون نفر اضافه می شود)	
درصد روستائیان	٪۶۸	٪۵۵	٪۴۱	
تعداد تولد هر روز	۳۶۵۰۰۰ نفر			
تعداد کودکان زیر ۵ سال		۶۱۳ میلیون نفر		
تعداد گروه سنی ۵ تا ۱۹ ساله		۱/۷ میلیارد نفر		
تعداد گروه سنی ۲۰ تا ۶۴ ساله		۳/۱ میلیارد نفر		
تعداد گروه سنی بالای ۶۵ سال		۳۹۰ میلیون نفر		
سالمندان نیازمند کمک	٪۱۰/۵	٪۱۲/۳	٪۱۷/۲	
نسبت گروه سنی بالای ۶۵ سال به یکصد نفر زیر ۲۰ سال	۱۲ نفر	۱۶ نفر	۳۱ نفر	
نسبت گروه سنی زیر ۲۰ سال به کل جمعیت		٪۴۰	٪۳۲	
تعداد سالمندان (بالای ۶۵ سال)		۳۹۰ میلیون	۸۰۰ میلیون (۱۰٪ جمعیت کل جهان)	
میزان باروری کلی	۵	۲/۹	۲/۳	

مسائل بهداشتی کودکان و نوجوانان خواهد داشت. بود.

سلامت بالغین

- کماکان بیماریهای عفونی عمده مشکل اکثر کشورهای در حال توسعه جهان خواهد بود.

- سایر مشکلات بهداشتی کودکان و نوجوانان عبارتند از: غفلت، اعتیاد، خشونت، سوانح و حوادث، مصرف الکل و عوارض ناشی از بیماریهای

جدول شماره ۲- امید زندگی

شاخص	سال	۱۹۵۵	۱۹۹۵	۲۰۲۵
متوسط امید زندگی	۴۸ سال	۶۵ سال	۷۳ سال (هیچ کشوری متوسط امید زندگی کمتر از ۵۰ سال نخواهد داشت)	

مقاربتی، این خطر در کودکان و نوجوانانی که در مناطق فقیرنشین

شهرها رشد می کنند برجسته تر خواهد بود.

- تعداد زنان و دختران جوان ۱۵ تا ۱۹ ساله از ۲۵۱ میلیون نفر در سال ۱۹۹۵ به ۳۰۷ میلیون نفر در سال ۲۰۲۵ افزایش خواهد یافت.

- در سال ۱۹۹۵، زایمان در گروه سنی ۱۵ تا ۱۹ ساله معادل ۱۷ میلیون زایمان بوده است. به دلیل رشد جمعیت این رقم فقط به ۱۶ میلیون زایمان در سال ۲۰۲۵ کاهش خواهد یافت ولی ذکر این نکته ضرورت دارد که زایمان در گروه سنی زیر ۲۰ سال مخاطرات جانی برای مادر و نوزاد را در پی خواهد

- کماکان بیماریهای غیرواگیر در کشورهای توسعه یافته عمده مشکلات سلامت را شامل می شود. در دهه ۱۹۹۰ با کاهش

جدول شماره ۲- تغییر جمعیت جهان در یک ساعت

سال	۱۹۵۵	۱۹۷۵	۱۹۹۵	۲۰۲۵
تعداد تولد، مرگ، رشد				
تعداد تولد در یک ساعت	۱۱۵۰۰	۱۳۸۰۰	۱۵۱۰۰	۱۵۵۰۰
تعداد مرگ ها در یک ساعت	۵۸۰۰	۵۳۰۰	۵۹۰۰	۷۵۰۰
افزایش جمعیت در یک ساعت	۵۷۰۰	۸۵۰۰	۹۲۰۰	۸۰۰۰

۱ مرگ در مقابل ۶۵ زن بازایمانهای متعدد و در آفریقا ۱ مرگ در مقابل ۱۶ زن بازایمانهای متعدد می باشد.

غربالگری توسط سازمانهای مسئول سلامت کشورها کاهش یابد. شیوع سرطان دهانه رحم در کشورهای در حال توسعه ۴ برابر بیش از کشورهای پیشرفته است.

- سرطان کبد به دلیل واکسیناسیون بر علیه هپاتیت B در اثر کشورها کاهش خواهد یافت.

- بطور کلی هر سال ۱۵ میلیون نفر در گروه سنی ۲۰ تا ۶۴ سال جان می دهند که اغلب آنها قابل پیشگیری است.

بهداشت سالمندان

- سرطانها و بیماریهای قلبی و عروقی بیشتر متوجه سالمندان در گروه سنی ۷۰ تا ۷۵ می باشد، در سال ۲۰۲۵ سالمندان بیش از ۷۵ سال از اختلالات شنوایی، بینایی، روانی و ابتلاء به بیماریهای مختلف جسمی شکایت خواهند داشت.

- بیش از ۸۰ درصد از مرگهای مربوط به دستگاه گردش خون در جهان در گروه سنی بالای ۶۵ سال اتفاق می افتد، بیماریهای دستگاه گردش خون دلیل عمده سرگها در گروه

- از میان مرگهای قابل پیشگیری می توان از مرگ سالانه ۵۸۵ هزار مادر به عوارض دوران بارداری و زایمان نام برد. اکثر این مرگها با ارائه بموقع مراقبتهای بهداشتی و بهبود کیفیت آن قابل پیشگیری است. خطر مرگ بیشتر متوجه مادرانی می شود که زایمانهای متعدد در طول دوران باروری دارند. این خطر در کشورهای اروپایی ۱ مرگ در مقابل ۱۴۰۰ زن بازایمانهای متعدد، در آسیا

سنی بالای ۶۵ سال می باشد.

- آمارهای منتشر شده از آمریکا و فرانسه حاکی از آن است که سرطان پستان ده سال از طول عمر متوسط زنان را کاهش می دهد در حالی که سرطان پروستات در مردان ۱ سال از متوسط عمر آنها را کاهش می دهد.

- خطر ابتلاء به فراموشی در گروه سنی بالای ۶۰ سال افزایش می یابد، زنان به دلیل طول عمر بیشتر از این بیماری بیشتر رنج می برند.